

Innspill til Liedutvalget

I forbindelse med Liedutvalgets mandat om å vurdere «fellesfagenes plass og omfang i de ulike løpene» ønsker fagnettverket for geografilærere i Trøndelag fylke å komme med innspill angående timeantallet i fellesfaget geografi i videregående skole.

Geografifaget bør økes fra to timer til tre timer i uka.

Geografifaget ble redusert fra 3 timer til 2 timer i uka i reform -94, og nå har vi muligheten til å løfte faget til den posisjonen det bør ha i skolen. Geografi er i en særstilling til å kunne nå målene i de nye læreplanene (etter fagfornyelsen).

Utdanningsdirektoratet er i gang med fagfornyelsen og vi mener geografi er faget som best ivaretar temaet bærekraftig utvikling, som er et av tre tverrfaglige tema som skolene skal tilrettelegge for. Geografifagets styrke og egenart er at det ser på samspillet mellom menneske, natur og samfunn. Skal en lykkes med bærekraftig utvikling er det viktig at en ser nettopp denne sammenhengen. Dette er i tråd med FNs Bærekraftsmål og arbeidet med å nå disse.

Læreplanen i geografi omfatter lokale, nasjonale og globale tema. Fagets egenart er et viktig bidrag til at elevene blir aktive medborgere både globalt, nasjonalt og lokalt, og for å nå formålet med opplæringen som blant annet legger vekt på at *opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring* (Opplæringsloven § 1-1 og St.melding 28, 2015-2016)

Ludvigsen utvalget (NOU 2015:8) anbefalte fire områder for å forberede elevene på være en del av samfunnet etter skolegang; den fagspesifikke kompetansen, kompetansen i å lære, kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta, samt kompetanse i å utforske og skape. Disse områdene er viktige deler av alle fag i skolen. Ludvigsen utvalget viser til at disse områdene, kan utvikles gjennom tverrfaglig arbeid og innenfor de ulike fagområdene. Når denne kompetansen skal utvikles i geografifaget gjennom 56 timer i løpet av et skoleår, blir det åpenbart travelt.

Den nye læreplanen vil inneholde et visst antall kompetansemål som vil reflektere den fagspesifikke kompetansen elevene skal utvikle. Dybdeløring vil bidra til å dekke kompetansen i å lære, mens kompetanse på samhandling, kommunikasjon og på det å delta vil kunne dekkes av tverrfaglige samarbeid, gruppearbeid innad i faget og gjennom kompetansen elevene skal ha i å utforske og skape. Sistnevnte vil gjerne foregå gjennom feltarbeid og dybdeløringen i geografi. Selv om geografifaget ikke alene står ansvarlig for å utvikle elevenes kunnskap innenfor disse områdene, vil spesielt dybdeløringen og feltarbeidet kreve tid.

Flere av læreplanmålene i utkastet til læreplan i geografi handler om å utforske og vurdere, og et mål handler feltarbeid. Dette er arbeid som krever tid, og det er behov for flere undervisningstimer i uka. Et feltarbeid må planlegges før det gjennomføres, det skal gjennomføres og det må gjøres etterarbeid. Feltarbeid beskrives av Olav Fjær (2010) i boka *Geografididaktikk for klasserommet som egenaktivitet fra elevens side, i sin ytterste konsekvens kan en tenke seg et elevprosjekt der de selv har utformet problemstillingene og selv lagt opp til sitt feltarbeid*. I høringsforslaget til ny læreplan sier kompetansemålet *Utvikle*

og utforske en geografisk problemstilling ved å planlegge, gjennomføre og dokumentere et feltarbeid i nærområdet. Dette læreplanmålet er i tråd med Ludvigsens utvalgets anbefalinger for de nye læreplanene, elevene vil få kunnskap om å lære, fagspesifikk kompetanse, kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta og kompetanse i å utforske.

Olav Fjær (2010) skriver videre om feltarbeid at det er store ulikheter i hvordan feltarbeid med for og etterarbeid gjennomføres. En variant er at elevene kan følge med læreren rundt (bli fortalt, se og observere), oppleve, intervju og registrere ulike samfunns – og eller naturgeografiske temaer. Kompetansemålet i høringsforslaget legger etter vår mening opp til den mest tidsomfattende typen feltarbeid. Hvor elevene på forhånd av feltarbeidet må ha tid til å planlegge et feltarbeid ut fra en geografisk problemstilling, at selve feltarbeidet skal gjennomføres og at det skal dokumenteres i etterkant. Dersom geografifaget hadde 3 timer i uka kunne dette arbeidet blitt gjennomført i løpet av en uke. Da ser vi for oss en timeplanmodell med 2 undervisningstimer og en fagdag (4 timer hver fjerde uke). Elevene kunne forberedt seg i de 2 undervisningstimene og gjennomført feltarbeidet i løpet av fagdagen, mens etterarbeidet kunne vært utført som hjemmearbeid eller i påfølgende ukes geografitimer. Dersom fagets timeantall ikke økes, vil et feltarbeid trolig ta bortimot 1 måned, og det vil sannsynligvis føre til at elevene må gjennomføre datainnsamlingen over to uker.

I NOU 2015:8 skriver Ludvigsen utvalget at «*elevens kunnskap om og forståelse av det de har lært, hvordan de kan bruke det de har lært og når de kan bruke det, er viktig for å oppnå kompetanse*». I praksis vil dette bety at elevene først skal lære om et tema, bruke det de har lært, finne ut hva de kan bruke denne kunnskapen til, og når de kan bruke det. Det tar tid å oppnå en denne kompetansen både i og utenfor klasserommet. Kunnskapsløftet har ikke gitt rom for denne tiden, og slik vi leser de nye utkastet til læreplanen i geografi vil heller ikke fagets timetall kunne dekke opp for denne læringsprosessen. Det kreves mer tid enn 2 skoletimer i uka for å kunne nå å fagspesifikke mål og til å bidra til å nå ønsket kompetanse i de nye læreplanene.

Elevene kan gjennom tverrfaglig arbeid oppnå kompetanse i å lære. Det betyr at geografifaget ikke trenger en time til i uka for å bidra til denne kompetansen hos elevene. Geografilærere kan, gjennom samarbeid med for eksempel naturfagslærere, får til gode undervisningsopplegg på tvers av fag. Disse åpner for kompetansen i å lære. Slik høringsutkastene til fagfornyelsene i naturfag er formulert nå, ser vi at både målet om *bærekraftig utvikling* og at elevene *skal undersøke et økosystem* er tatt ut som læreplanmål i naturfag på vg1. Som følge av dette blir det færre tverrfaglige samarbeidspunkt, og dermed mindre tid til å forberede elevene på å bli aktive samfunnsborgere etter endt skolegang. Skal man styrke kompetansen om bærekraftig utvikling bør man ikke fjerne de konkrete læreplanmålene om bærekraftig utvikling i naturfag og andre fellesfag.

Geografi er det eneste faget som tar for seg metrologi, vær og klima. I høringsforslaget til den nye læreplanen blir bærekraftig utvikling og klimaendringer mer vektlagt/fremhevet enn i gjeldene læreplan i faget. Med bakgrunn i ovenfor nevnte punkter og endringen i læreplanen til naturfag vg1, kan det argumenteres for å ta en time fra naturfag på vg1, som har 5 timer i uka, slik at geografi får 3 timer i uka i fellesfaget på vg1/vg2.

Nettverket for geografilærere i Trøndelag fylke håper Liedutvalget ser behovet for økt timetall for geografi i videregående skole. Faget ser sammenheng mellom menneske, samfunn og natur. Geografi dekker tverrfaglige tema som bærekraftig utvikling, faget

vektlegger sammenheng mellom lokale, nasjonale og globale forhold og gir slik et sterkt bidrag til at elevene utvikler kompetanse til å være aktive medborgere. For at geografi skal imøtekomme intensjonene i de nye læreplanene med tverrfaglige temaer og dybdelæring og, ser vi det derfor nødvendig å øke timetallet i geografi.

Trondheim 12.04.2019

På vegne av fagnettverket for geografi/historie/samfunnsfag/religion i Trøndelag fylke,

Heidi Romstad, Olav Duun videregående skole

Kjell Anders Strand, Steinkjer videregående skole

Stine Waldum , Thora Storm videregående skole

Jorun Reitan, Strinda videregående skole

Susanne Olsen, Byåsen videregående skole

